

Stručni rad

Podizanje čitalačke pismenosti i komunikacijskih vještina učenika rukopisom

Jasna Colnerič

Osnovna škola Ferda Vesela Šentvid pri Stični, Slovenija

Sažetak

Podizanje čitalačke pismenosti i komunikacijskih vještina učenika putem rukopisa ima mnoge prednosti i važne aspekte učenja. U članku smo se fokusirali na povezanost s kognitivnim razvojem, boljim razumijevanjem i pamćenjem, poticanjem kreativnosti, očuvanjem kulturne baštine i komunikacijskim vještinama. Unatoč suvremenoj tehnologiji i digitalnim alatima, pisanje rukom i dalje je važno za cjeloviti razvoj učenika i podizanje čitalačke pismenosti i komunikacijskih vještina jer nudi jedinstveno iskustvo koje može obogatiti proces učenja i pridonijeti boljem razumijevanju i izražavanju. Aktivnostima na satu sa šestašima nadogradili smo teoriju u praksi i tako slijedili cilj korištenja književnog znanja u praktične svrhe.

Ključne riječi: pisanje rukom, podizanje čitalačke pismenosti, komunikacijskih vještina učenika

1. Uvod

Pisanje rukom je klasična umjetnost izražavanja, a u isto vrijeme više je od pukog mehaničkog procesa prenošenja misli na papir. U eri brze digitalizacije i elektroničkih uređaja, ponekad se čini da rukopis gubi svoje značenje, ali ipak zadržava svoju vrijednu vrijednost u mnogim aspektima života. Rukopis nije samo sredstvo komunikacije, već dubinski proces koji utječe na razvoj uma pojedinca, čuva kulturnu baštinu i potiče kreativnost. Usuđujem se reći da pisanje rukom zadire u dubinu identiteta i društvene povezanosti pojedinca, a svi mi koji se bavimo obrazovanjem trebamo pisanje rukom shvatiti kao jedini mogući način povećanja čitalačke pismenosti i komunikacijskih vještina u procesu opismenjavanja.

2. Razvijanje komunikacijskih vještina učenika

Sposobnost komuniciranja je složena sposobnost i sastoji se od motivacije za primanje i komuniciranje, od činjeničnog/enciklopedijskog znanja primatelja i komunikatora, od jezične sposobnosti primatelja i komunikatora, od pragmatičke/stilske/empatijske sposobnosti primatelja i komunikatora, od neverbalne komunikacijske sposobnosti primatelja i komunikatora, od metajezičnih sposobnosti primatelja i komunikatora. Ljudska komunikacija (tj. primanje i stvaranje tekstova) svjestan je čin; osoba odlučuje umjesto njega, tj. odgovara na njegovu želju za komunikacijom. Tekstovi koje prihvaćamo ili mi stvaramo, oni pričaju o nečemu. Ako znamo puno o temi stranog teksta ili vlastitog teksta, lakše/brže, učinkovitije i kvalitetnije prihvaćamo odn. stvaramo tekst. Čovjek je jedino biće koje komunicira verbalnim jezikom, pa je važan sastavni dio njegove sposobnosti komuniciranja jezična sposobnost, tj. majstorstvo ili poznavanje određenog verbalnog jezika. Budući da se verbalni jezik sastoji od riječi i pravila za njihovo povezivanje/spajanje u više cjeline (u rečenice/tekstove) i pravila za njihovo auditivno odn. vizualni dizajn, ljudska jezična sposobnost izgrađena je od imenovanja/rječnika/rječnika, naredbi/sintaktičkih/gramatičkih, ortografskih i ortografskih sposobnosti. Spominjemo posljednju, zapovjednu, za koju smatramo da je vrlo važna u našem slučaju pisanja, jer kada komunikator govori/piše, on ne imenuje samo pojedine elemente objektivnosti, već govori o fragmentima objektivnosti (o radnjama, navodi...) i o njihovoj logičnoj povezanosti, priopćava o izvornim govornim zbivanjima, izražava svoje mišljenje o nečemu i obrazlaže ga..., pa povezuje/spaja riječi u više cjeline - rečenice (u dvojezičnim tekstovima rečenice su i u replike) – a zatim u tekst. [1]

Bitan čimbenik uspješnog razvoja komunikacijskih vještina učenika je komunikacija, pa je razvija planski i sustavno tijekom nastave jezika, i to sudjelovanjem u komunikacijskim aktivnostima - slušanju, govoru, čitanju i pisanju. U okviru ja Komunikacijskog modela nastave jednaka se pažnja posvećuje svim četirima komunikacijskim aktivnostima: slušanju, govoru, čitanju i pisanju. Poznato je da, osim sadržajnih znanja, učenik treba steći i proceduralna znanja u razvoju

komunikacijskih vještina, tj. mora poznavati postupke koji ga dovode do rješenja »problema« – do uspješnog prihvaćanja i stvaranja tekstova. [1]

- Tijekom nastave jezika učenici razvijaju komunikacijske vještine tako što:
- Prihvaćaju (slušaju ili gledaju/čitaju) dvojezične i jednojezične tekstove raznih vrsta radi razvijanja sposobnosti kritičkog prihvaćanja stranih tekstova, sposobnosti razumijevanja, doživljavanja, prosuđivanja i korištenja stranih tekstova, razvijanja sposobnosti obrazlaganja vlastitog mišljenja o teksta, promatrati i razvijati strategije primanje teksta, razvijanje sposobnosti selektivnog čitanja, razvijanje sposobnosti popunjavanja formulara, uočavanje i osvještavanje tipične strukture zadanih tipova teksta, a time i razvijanje sposobnosti stvaranja sličnih dvojezičnih i jednojezičnih tekstova. .
- Stvaraju (govore/pišu) dvojezične i jednojezične tekstove različitih tipova kako bi razvili sposobnost stvaranja primjerenih, diskutabilnih, točnih i učinkovitih tekstova zadanih tipova, uočavaju i razvijaju komunikacijske strategije, upoznaju principe komuniciranja i postaju svjestan njih. [1]

U ovakvom načinu rada uloga nastavnika je više direktivna. To znači da nastavnik vodi rad, tj. planira, rješava probleme i istraživački usmjerava, uvažavajući učenikova očekivanja, poglede, iskustva, predznanja i način razmišljanja (u realizaciji ciljeva, brzini obrade i sl., prilagođava se sposobnosti svojih konkretnih učenika – individualizacija nastave), potiče učenike na samostalno i aktivno razvijanje različitih sposobnosti i usvajanje znanja te razgovara s njima o stečenom znanju i procesu njegova usvajanja ili o tome kako bi učenici mogli poboljšati svoj rad, jer je poznato da planski razvoj metakognitivnih sposobnosti odn. razumijevanje procesa učenja doprinosi osamostaljivanju učenika u učenju). [1]

2.1. Važnost čitalačke pismenosti

Dobro razvijena čitalačka pismenost od velike je važnosti za pojedinca u suvremenom društvu jer mu omogućuje korištenje jezika za razmišljanje, stvaranje novih znanja, komunikaciju, grupnu suradnju i rješavanje problema. Samo pojedinac koji ima dobro razvijene ove vještine može značajno doprinijeti društvenom i gospodarskom razvoju, zbog čega se svugdje u svijetu postavlja cilj postizanje veće kritičke ili misaone pismenosti. Čitalačka pismenost tako je izrasla u golemo samostalno područje jezične lingvistike, koje razvijaju mnoge istraživačke institucije diljem svijeta. [3] Istraživanja pokazuju da škole mogu uvelike utjecati na motivaciju za čitanje svojih učenika ugodnim i poticajnim čitalačkim okruženjem, raznim zanimljivim aktivnostima koje potiču čitanje te širenjem uvjerenja o važnosti čitanja. Naravno, važnu ulogu u poticanju motivacije za čitanje u školi imaju stručni radnici, au poticanju motivacije za čitanje oni pedagoški radnici koji učenicima omogućuju izbor knjiga, pripremaju zanimljive zadatke vezane uz čitanje, potiču čitanje u raznim čitalačkim aktivnostima i uzimaju u obzir uzeti u obzir različite sposobnosti učenika. [4] Kao stručni radnik u osnovnoj školi svjestna sam svoje zadaće, da uz razvijanje komunikacijskih

vještina moram istovremeno voditi računa i o čitalačkoj pismenosti te u tom smislu učenicima pripremati zanimljive zadatke koji pobuđuju njihov interes za drugačiji način rada. U nastavku predstavljam neke od aktivnosti koje sam provela ove godine na poboljšanju čitalačke pismenosti i komunikacijskih vještina s učenicima šestih razreda.

Prvi put projekt je zaživio 2016. godine kao Dan pišemo rukom. Ova je inicijativa postavljena kao jedna od akcija u Tjednu cjeloživotnog učenja (TVU) 19. svibnja 2016. u organizaciji Andragoškog centra Slovenije. Već tada su učitelji razredne nastave izrazili potrebu za ponovnim uvođenjem beletristike odn. ocjenjujući formu i sadržaj, djeca su skupljala stare razglednice, uspomene, parfimirana ljubavna pisma iz osnovnih škola te obilazila domove starijih osoba i slušala njihova iskustva s rukopisom. Projekt je virtualno povezoao različita zanimanja u lokalnim sredinama, a od ove godine škole su ga uvrstile u Godišnji plan rada škola, a ujedno su osnivači projekta željeli skrenuti pozornost na prednost koja proizlazi iz složenija suradnja mozga pri pisanju rukom nego pri pisanju na računalu. [2]

Na satu slovenskog jezika u 6. razredu pisali smo našem najvećem pjesniku Francetu Prešernu uoči slovenskog kulturnog praznika, a radi nastave rukopisa. Moja osnovna uputa bila je zapisana na školskoj ploči:

Napiši pismo našem najvećem slovenskom pjesniku. Zamislite da je pjesnik još živ, jer očekujete njegov odgovor. Postavite mu najmanje 5 pitanja, pridržavajući se načela pristojnog komuniciranja pri pisanju. Čuvajte se fikcije.

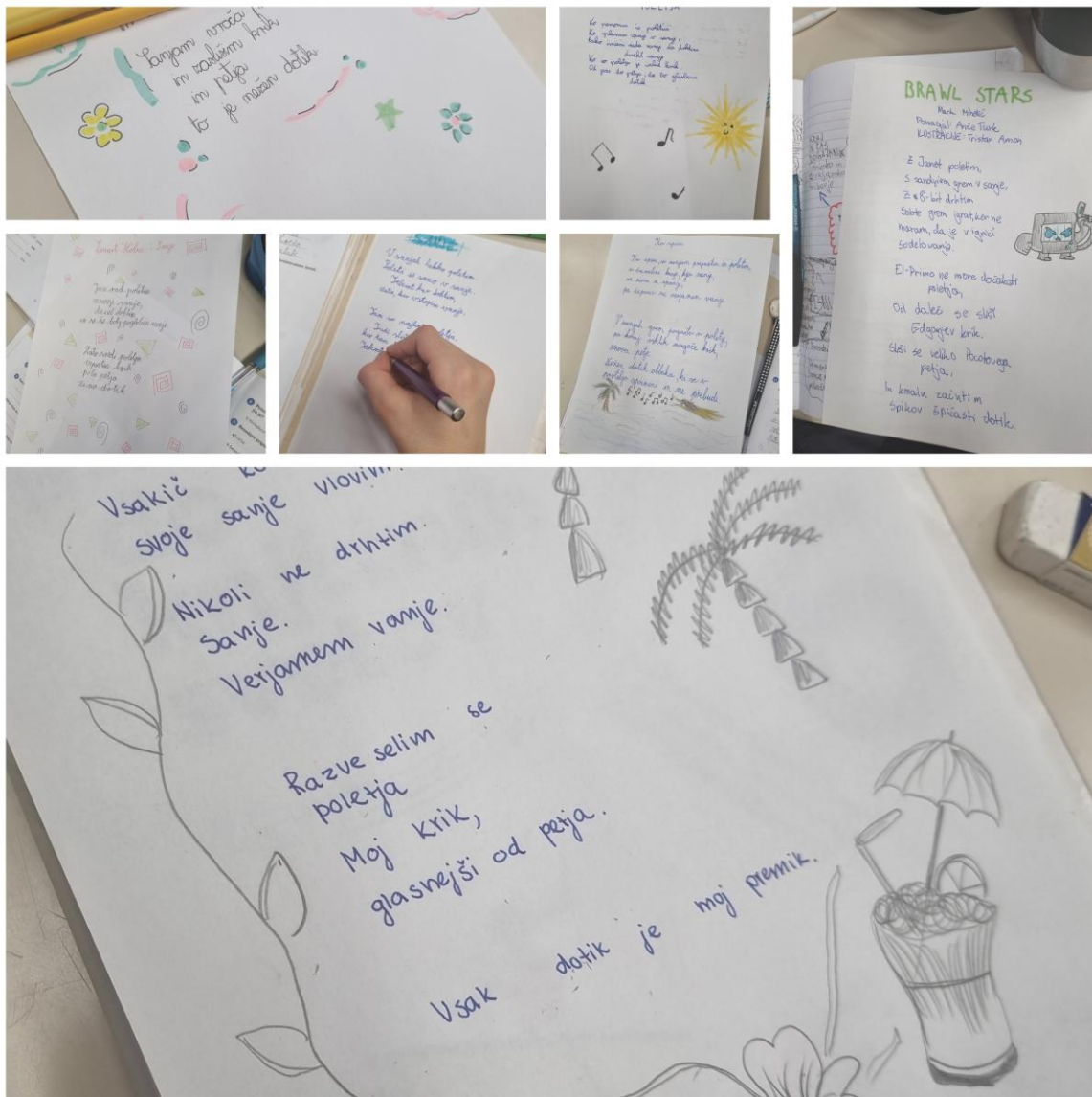
Slika 1: Pisma 6. b Francetu Prešernu

Učenici su prvo imali pitanja kako će France Prešeren odgovoriti na ova pisma, budući da više nije živ. Postavio sam im isto pitanje i oni su sami počeli odgovarati. Odgovori su bili da će pisati iz galaksije, groba, da će pisati njegov prijatelj Matija Čop, da će mu na pismo odgovoriti živuća rodbina itd. Moj odgovor im je bio vrlo motivirajući, naime da će France Prešeren osobno posjetiti našu školsku knjižnicu i stoga neka se potrude jer on već čeka njihova pisma. Naravno, uz pomoć osmaša, France Prešeren je doista došao u školsku knjižnicu, gdje je odgovarao na njihova pitanja.

Slika 2: „France Prešeren“ odgovarja na vprašanja iz pisma v šolski knjižnici

Kako bih unaprijedila njihove komunikacijske vještine i znanje o književnosti, u sljedećim sam satima obrađivala poeziju. Učenici su učili o rimama, pjesničkim sredstvima i okušali se u pjesništvu. Budući da smo prethodnih sati već govorili o Francetu Prešernu, koji je naš najveći pjesnik, bilo je svrsishodno nastaviti s poezijom kao ciljem, spoznati koliko je ona važno izražajno sredstvo, da potiče kritičko mišljenje, obogaćuje našu kulturnu baštinu, i trenutak te se upoznati s činjenicom da je u našoj povijesti poezija imala ključnu ulogu u oblikovanju ljudske svijesti i osmišljavanju života pojedinaca poput France Prešerna.

Slika 3: Pjesme o snovima koje su napisali učenici šestog razreda

3. Zaključak

Pisanje u školi ima ključnu ulogu i veliku važnost u različitim aspektima obrazovanja jer omogućuje učenicima da izraze svoje misli i ideje na jasan i strukturiran način. Razvijanje pismenih komunikacijskih vještina ključno je za uspješnu komunikaciju u školi, na poslu i u svakodnevnom životu. Izražavanje misli i analitičko razmišljanje proizvod je procesa pisanja, koji potiče učenike da razmišljaju o svojim idejama, analiziraju informacije i formuliraju argumente, dok također uvježbavaju svoje pravopisne, gramatičke i stilske vještine. Pišući rukom učenici uče pravilno koristiti jezik i poboljšavaju svoju sposobnost izražavanja, a učenici koji redovito pišu jačaju procese pamćenja te lakše razumiju i internaliziraju nova znanja. Kroz cjelokupni obrazovni proces stručnjaci slijede i cilj funkcionalnog opismenjavanja, budući da je pisanje ključna vještina u gotovo

svakom profesionalnom okruženju. Razvijene vještine pisanja pomažu u raznim administrativnim poslovima i izražavanju profesionalnosti.

4. Popis literature

[1] Bešter Turk, M. (2011). Sporazumevalna zmožnost – eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine. URL: <https://journals.uni-lj.si/jezikinslovstvo/article/view/17531/14842> (20.2.2024.)

[2] Dan pišem z roko, 19. 6. 2016. URL: <https://www.pisemozroko.si/mediji/> (20.2.2024.)

[3] Grginič, M. (2006). Družinska pismenost. Domžale: Izolit.

[4] Pečjak, S. (1999). Osnove psihologije branja: spiralni model kot oblika razvijanja bralnih sposobnosti učencev. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.